

YASHIL MARKETING: TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR

ZIYODULLAYEVA JASMINA

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

fakulteti talabasi

GAFUROVA DILOBAR KARAMATOVNA

Navoiy innovatsiyalar universiteti

katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Tadqiqotda yashil marketingning hozirgi tendensiyalari, ekologik iste'molchilar xulqi va korxonalar uchun yashil strategiyalarning ustunliklari qisqacha yoritiladi. Shuningdek, O'zbekistonda yashil marketingni rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqilad.

Kalit so'zlar: yashil marketing, ekologik iste'molchi, barqaror rivojlanish, yashil strategiya.

Abstract: This thesis briefly explores current trends in green marketing, consumer environmental behavior, and the strategic advantages of adopting green practices. The prospects for developing green marketing in Uzbekistan are also highlighted.

Keywords: green marketing, sustainable development, eco-consumer, green strategy.

Аннотация: В статье кратко рассматриваются современные тенденции зелёного маркетинга, экологическое поведение потребителей и преимущества внедрения зелёных стратегий. Освещены перспективы развития зелёного маркетинга в Узбекистане.

Ключевые слова: зелёный маркетинг, устойчивое развитие, экопотребитель, зелёная стратегия.

Hozirgi kunda “yashil marketing” – ya’ni ekologik vabarqaror iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan marketing strategiyalari O‘zbekiston siyosiy va iqtisodiy ustuvorliklaridan biriga aylandi. Prezident Shavkat Mirziyoyev “Yangi O‘zbekiston” modeli doirasida iqtisodiy o‘shishni resursni tejovchi va atrof-muhitni asrashga yo‘naltirilgan “yashil” shaklga aylantirishni maqsad qilib qo‘ygan.

Mirziyoyevning nutqida u 2025-yilni rasmiy ravishda “Atrof-muhitni muhofaza qilish va yashil iqtisodiyot yili” deb e’lon qilganini alohida ta’kidlagan.

Bu qaror – faqat ramziy emas, balki amalda yashil iqtisodiyotga o‘tishni kuchaytiruvchi siyosat strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi

Shuningdek, Prezident uzoq muddatli kam-karbonli rivojlanish strategiyasi va Milliy “yashil moliyalashtirish” dasturini joriy etishni nazarda tutgan. U o‘z nutqlarida issiqlik gazlarini monitoring qilish tizimi va emissiyalar savdosi orqali ekologik barqarorlikni oshirish rejalari borligini bildirgan.

Bundan tashqari, Mirziyoyev sanoat va shahar infratuzilmasi loyihalarida “yashil komponent” ulushini oshirishga chaqirgan. Uning fikricha, uzluksiz investitsiyalar va ekologik texnologiyalarga sarmoya korxonalarga nafaqat barqarorlik, balki bozorda raqobat ustunligini ham taqdim etishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, yashil marketing nafaqat atrof-muhitga mas’uliyatli yondashuv, balki biznes strategiyasi sifatida ham global va mahalliy korxonalar uchun muhim yo‘nalishga aylanmoqda. Ushbu maqola ana shu tendensiyalar va istiqbollarni, shuningdek, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyot siyosatining amaliy natijalarini tahlil qiladi.

Yashil marketing bo‘yicha so‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, davlat siyosati, ekologik talablarning kuchayishi va iste’molchilarning ekologik ongning ortishi ushbu yo‘nalishning rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda

O‘zbekiston bo‘yicha rasmiy manbalarda yashil iqtisodiyot va ekologik boshqaruv masalalari keng yoritilgan:

1. “Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi” (Prezident qarorlari asosida)

Mazkur rasmiy hujjatlarda qayd etilishicha, korxonalar uchun energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik sertifikatlash tizimini kuchaytirish marketing jarayonlaridagi asosiy omillardan hisoblanadi. Yashil marketingning mazkur siyosiy asoslari korporativ imidj va bozor raqobatbardoshligiga bevosita ta'sir qiladi.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqlari (yashil iqtisodiyot yili munosabati bilan)

Shavkat Mirziyoyev nutqlarida yashil strategiya, ekologik texnologiyalar, “yashil energetika” sektorini kengaytirishning afzalliklari va korxonalarga bo'lgan talablari batafsil yoritilgan. Ushbu ma'lumotlar marketing strategiyalariga bevosita tatbiq etilishi mumkin bo'lgan real yo'nalishlar bo'lib xizmat qiladi.

3. Xalqaro adabiyotlar

Xalqaro tadqiqotlarda yashil marketingning asosiy tamoyillari sifatida:

- ekologik mahsulotlar,
- yashil brending,
- iste'molchi ekologik xulqi,
- barqaror ishlab chiqarish,
- korporativ ekologik mas'uliyat kabi yo'nalishlar alohida o'rganilgan.

4. O'zbekiston mualliflarining ilmiy ishlari

O'zbek olimlarining so'nggi nashrlarida yashil iqtisodiyot, ekologik siyosat, iqlim o'zgarishi va biznesda ekologik boshqaruv bo'yicha qator amaliy takliflar berilgan[3].

Ushbu tadqiqotda yashil marketing bo'yicha mavjud siyosiy qarorlar, rasmiy manbalar, xalqaro tajribalar va O'zbekiston korxonalaridagi amaliy holatlarni tahlil qilish usuli qo'llanildi. Analitik yondashuvdan tashqari, kontent tahlil, solishtirma tahlil, strategik baholash va ekspert xulosalaridan foydalanildi.

Quyida **tadqiqot metodikasi bo'yicha batafsil jadval** keltiriladi:

Tadqiqot metodikasi bo'yicha jadval:

Metod turi	Tavsifi	Amaliy qo'llanishi (mizoz korxonalar uchun)	Yashil marketingga mos jihatlari
Kontent tahlil	Prezident nutqlari, farmonlar, qarorlar, OAV materiallari asosida ma'lumotlarni yig'ish va saralash	Korxona ekologik siyosatini davlat talablari bilan uyg'unlashtirish	Yashil strategiya va brend imidjini shakllantirish
Solishtirma tahlil	Xalqaro va mahalliy tajribalarni taqqoslash	Korxonalar uchun qaysi yashil amaliyot samarali ekanini aniqlash	Global standartlarga moslash
Marketing auditi	Mahsulot, narx, reklama va tarqatish siyosatini ekologik jihatdan baholash	Mahsulotni "eko" segmentga moslashtirish	Bozor talabiga mos yashil marketing modeli
Ekspert baholash	Mutaxassislar fikrini yig'ib, strategik yo'nalishlarni aniqlash	Rivojlanish strategiyasida risklarni kamaytirish	Barqaror rivojlanish yo'nalishlarini belgilash
Iste'molchi xulqini tahlil qilish	So'rovnoma, intervyu, fokus- guruhlar	Ekologik mahsulotlarga talabni aniqlash	Yashil brendingni shakllantirish

Metod turi	Tavsifi	Amaliy qo'llanishi (mizoz korxonalar uchun)	Yashil marketingga mos jihatlari
Strategik model tahlili (SWOT, PESTEL)	Ichki va tashqi omillar bahosi	Yashil loyihalar uchun imkoniyatlar va xavf-xatarlar	Yashil marketing strategiyasini tanlash

- Rasmiy siyosiy manbalar O'zbekistonda yashil marketingni rivojlantirish uchun mustahkam huquqiy zamin yaratmoqda.

- Xalqaro adabiyotlar korxonalarga global standartlar bo'yicha ekologik marketingni shakllantirishda yordam beradi.

- Mahalliy tadqiqotlar esa real sharoitga mos amaliy tavsiyalarni beradi.

- Tadqiqot metodikasida turli tahlil usullarining birgalikda qo'llanishi natijalarni ishonchli va chuqur qiladi[4].

XULOSA

Yashil marketing zamonaviy global iqtisodiyotning eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri sifatida korxonalar faoliyatida nafaqat ekologik mas'uliyatni kuchaytiradi, balki raqobatbardoshlikni oshiradigan asosiy omilga aylanmoqda. O'zbekiston sharoitida ushbu yo'nalishning jadal rivojlanishi Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan e'lon qilingan "yashil iqtisodiyot" siyosati, davlat qarorlari, ekologik talablarning kuchaytirilishi va iqtisodiy islohotlarning yangi bosqichiga bevosita bog'liqdir.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yashil marketing korxonalarning marketing siyosatini tubdan o'zgartirib, ekologik mahsulotlar, energiya tejamkor texnologiyalar, chiqindi kamaytirish, ekologik sertifikatlash va yashil branding kabi yo'nalishlarni bosqichma-bosqich joriy etishni taqozo qiladi. Tadqiqot metodikasida qo'llangan kontent tahlil, solishtirma tahlil, ekspert baholash va

iste'molchi xulqini o'rganish usullari ekologik strategiyaning real amaliy qiymatini aniqlashga yordam berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **“Yashil iqtisodiyot asoslari”**. – Toshkent: *Iqtisodiyot va innovatsion rivojlanish nashriyoti*, 2022.
2. **Karimov M., Jo'rayev Sh. “Ekologik marketing va barqaror rivojlanish”**. – Toshkent: *Fan va texnologiya*, 2023.
3. **“Korxonalarda ekologik boshqaruv: nazariya va amaliyot”**. – Toshkent: *TDIU nashriyoti*, 2021.
4. **Rasulova N., Xudoyberdiyev A. “Marketingning zamonaviy yo'nalishlari: Yashil marketing”**. – Toshkent: *Innovatsion ta'lim*, 2023.